

HITTAN 6. ISTEN VILÁGOSSÁGÁBAN TANÁRI SEGÉDLET

KÉSZÍTETTÉK:

Dr. Arany Erzsébet: Pedagógiai lektor és tanácsadó

Dr. Fodorné Dr. Nagy Sarolta: Teológiai lektor és tanácsadó

Pluhár Gáborné: A leckék óravázlatai, valláspedagógiai szempontok

Zimányi Noémi: Teológiai alapozások, Ó- és Újszövetség, élménypedagógiai ötletek

Dr. Szászi Andrea: Évfolyam bevezető, valláspedagógiai szempontsor a leckékhez

Csüllög Ferenc: Játékok, ötletek, internetes linkek, ajánlatok

Cs. Szabó Sándor: Drámapedagógiai ötletek

BEVEZETŐ AZ ÉVFOLYAM ANYAGÁHOZ

I. AZ ÉVFOLYAM TEMATIKÁJA

Az évfolyam címe: Isten világosságában. Szimbóluma a nap, amely azt fejezi ki, hogy Isten Igéje, Isten világossága beragyogja az életünket. Az egész év ennek megfelelően erről szól: mit jelent Isten fényében, Isten Igéjére nézve élni az életünket. Ez azt is magában foglalja, hogy akár takargatott vagy titkolt gondolatok előtérbe kerülnek (hiszen a fény rávilágít a hibákra is), viszont a fényben lehetőség van a helyes út felismerésére, önmagunk tisztán látására is.

A hatodik évfolyam anyagának részben összefoglaló, összegző jellege is van. Ezzel segíti a már tanultak összefoglalását – a továbblépést, illetve a konfirmációi előkészítőre való ráhangolódást is.

Az év nagy témakörei

Isten Igéje megvilágítja az életünket

Az egész év bevezetéseként hívjuk a tanulókat arra, hogy lássák meg életükben Isten fényét. Segíthetünk nekik abban is, hogy felismerjék Isten szüntelen jelenlétét az életükben: akár az örömeikben, akár nehéz óráikban is. Isten Igéje a Szentírás által ismerhető meg, ezért a tematikai egység része az Isten által adott „könyvtár”, a Biblia könyveinek felosztása és tagolása is.

A Tízparancsolat: Isten útjelző táblája

Isten Igéje korlátokat ad a mindennapi élet számára. A Tízparancsolat olyan vezérfonal, amely segít megérteni azt, hogy mit jelent Istent és embertársainkat szeretni konkrét élethelyzetekben. Bibliai történetek alapján tekinthetjük végig a parancsolatok értelmezését. A parancsolatokhoz egyes esetekben bevezető vagy mélyítő lecke is kapcsolódik, amely a további mélyítést segíti.

A Tízparancsolat megélése a mindennapokban

Jézus tanításai és életplédája segítséget ad ahhoz, hogy még egyértelműbb legyen a gyermekek számára az, hogy mit jelent Isten akarata, Isten Igéje szerint élni a mindennapokban. Ennek részeként kerül elő a megbocsátás, a megtérés, a hála, egészség témakörei.

Hitünk megvallása

Aki szereti Istent és felebarátait, az az ember bizonysgot tesz a hitéről is. A szóbeli kifejezésmódhoz ad segítséget a témakör. Egyrészt elindítja a tanulókat a hitről való gondolkodás útján, másrészt egyházunk hitvallása, az Apostoli Hitvallás segítségével gondolhatjuk át közösen azt, hogy mit is tanít a Biblia egyes témakörökről.

Hitvallók a történelem során

Az adott év történelmi tanulmányaihoz kapcsolódóan egyháztörténeti személyek mutatnak példát arra, hogyan lehetett különböző történelmi korokban megélni az Istenbe vetett hitet.

Ünnepeljünk együtt

Az ünneplésre, ünnepekre való közös készülődéshez nyújt segítséget a témakör. Az itt található leckék a tanév során az aktuális ünnephez kapcsolódóan felhasználhatóak.

II. A HITTANKÖNYV-CSALÁD (TANKÖNYV, MUNKAFÜZET, TANÁRI SEGÉDLET) KONCEPCIÓJA ÉS HASZNÁLATA

Az általános iskolai anyagok esetében, így a második évfolyamnál is, a hittankönyv-család leghatékonyabban a segédletek segítségével használható.

Tankönyvkoncepció

A tankönyv az az alap, amellyel a tanórán a gyermekek közösen foglalkoznak. Az itt található rajzok, feladatok lehetőséget adnak a közös gondolkodásra és a témában való elmélyülésre.

A törzsanyag leckéi számmal vannak jelölve, míg az olvasmányok a kiegészítő anyagrészeket jelölik. Ez utóbbiak csak az egyházi iskolák számára kötelezők – de arra is van lehetőség, hogy a gyülekezeti hittanoktatás során az olvasmányok közül a szabad órakeret terhére válogassanak a lelkipásztorok/hittanoktatók.

A tankönyvben található fő részek funkciói:

- a) **Történetleírás:** Gyermekekre hangoltan hozza a történet fő vonalát. A *dőlt betűvel* jelölt részek mindig a Biblia szó szerinti szövegét (RUF, 2014.) tartalmazzák.
- b) **Beszéljétek meg!** – Általában motivációs célzatú, beszélgetős feladatok.
- c) **Feladattár:** Az adott leckéhez tartozó feladatok, amelyek vagy motivációs célzatúak vagy az órai elmélyítést segítik.
- d) Kiemelten, keretben található bibliai Ige az adott leckéhez tartozó **aranymondás**.
- e) **Tudod-e?** – Érdekesség az adott témával kapcsolatban.
- f) **Bibliai kvíz:** az órai ismétlést, játékos emlékeztetést segítő, az adott történetre vonatkozó kérdéssor. Akár az összefoglaláskor is felhasználható.

A munkafüzet koncepciója

A munkafüzet a tanórai feldolgozáshoz kínál anyagokat. Két munkafüzet létezik minden általános iskolai (1–8) évfolyam esetében. Az **MFGY** (Gyülekezeti munkafüzet) kóddal ellátott munkafüzet az állami általános iskolák és hat évfolyamos gimnáziumok számára készült. A kötelezően választható hittanon és a fakultatív hittanoktatáson belül, heti 1 órában a törzsanyagot dolgozza fel. Tehát minden leckéhez, amelynek a tankönyvben száma van, tartozik az MFGY munkafüzetben egy feladatsor. Ezek a feladatok általában a témafeldolgozás, elmélyítés során használhatóak. Előfordul olyan feladat is, amely a motivációt segíti – ez a tanári segédletben mindig megjelölésre kerül.

A tematikai egységeket összefoglalás zárja, amelyet akár az ismétléshez, akár a számonkéréshez fel lehet használni.

Az **MFEI** (Egyházi iskolai munkafüzet) heti 2 órás hittanoktatáshoz kínál anyagot. Nemcsak a törzsanyaghoz, hanem az olvasmányokhoz is találhatók motiváló, feldolgozó, elmélyítő feladatok. Az olvasmányok esetében a leckék az „olvasmány feldolgozás” alcímet kapják.

A tanári segédlet koncepciója

Míg a tankönyv és a munkafüzet a diákok kezében van, addig a tanári segédlet abszolút a hittanoktatók, lelkipásztorok számára készül gondolatébresztőként, ötlettárként és a mindennapokban segítő háttéranyagként. A koncepciója is ezt mutatja.

Tartalmaz egy adott évfolyamhoz tartozó tematikai bevezetőt, illetve a korosztályi sajátosságok vélhető és tipikus sajátosságainak a gyűjteményét.

Minden leckéhez (a törzsanyaghoz és a kiegészítő anyaghoz is) tartozik egy rövid teológiai alapvetés, valláspedagógiai szempontsor, célkitűzés, óravázlat is. Ezek az anyagok összhangban vannak a tankönyv és a munkafüzet anyagaival. Ugyanazt a témát azonban több oldalról is meg lehet közelíteni. Ehhez kínál segítségül a „TOVÁBBI ÖTLETEK” rovat élménypedagógiai, drámapedagógiai és egyéb játékos feldolgozásokat, ötleteket.

A munkafüzetekben található feladatok némelyike többféle módon is felhasználható. Ehhez található a hittanoktatók információkat az „Instrukciók a munkafüzet feladataihoz” címmel.

Nemcsak a gyülekezeti hittanoktatás, de az egyházi iskolák számára a tanári segédlet (TS) és az egyházi iskolai munkafüzet (MFEI) ad a megfelelő óraszámra lecketervet és feldolgozást. A szabadon tervezhető óraszámok és az összefoglalások azonban mindezeket túl egyénileg tervezendők be.

III. A KOROSZTÁLY TIPIKUS ÉS VÉLHETŐ ÉLETKORI SAJÁTÓSÁGAI

Általános tapasztalat, hogy napjaink gyermekei és fiataljai valahogy egészen mások. Nem csak abban különböznek, hogy jobban tudják a számítógépeket használni – hanem másképp is érnek. Testileg és néha úgy tűnik, hogy értelmileg hamarabb, míg érzelmileg és a felelősségvállalás szempontjából sokkal lassabban. A 2010 után született gyermekek és fiatalok az ún. alfa generáció tagjai. Amikor az általános iskolai csoportjainkban hittanóra készülünk, velük találkozunk. A tanári segédlet bevezetése néhány általános szempontot hoz és elgondolkodtató információt ahhoz, mire is érdemes odafigyelni egy-egy bibliai történet, ill. téma tanítása során. Természetesen ennél sokkal bőségebb háttérinformációt és részletesebb kifejtést is hozzá lehetne kapcsolni egy-egy témához. A teljesség igénye nélkül, néhány fő szempont jelenik itt meg. Reméljük, hogy az érdeklődők tovább gondolják és elmélyülnek a készülés során a témákban. A további olvasáshoz javasoljuk a „Felhasznált segédletek” c. részben található szakirodalmat.

Felhasznált segédletek:

MRE hit- és erkölcstan kerettanterv, 2012.

Ana-Marie Rizzuto: *The Birth of the Living God*, Chicago, 1979.

Charles S. Carver – Michael F. Scheier: *Személyiségpszichológia*, Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

Erikson, Erik. H.: *A fiatal Luther és más írások*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2002.

Fowler, James W.: *Stages of Faith, The Psychology of Human Development and the Quest for Meaning*, Harper One Publishing, New York, NY, 1981. Erikson, Erik. H.: *Gyermekkor és társadalom*, Budapest, Osiris Kiadó, 2002.

Karl Frielingsdorf: Istenképek: ahogy beteggé tesznek – és ahogy gyógyítanak, Szent István Társulat, 2007.

Mérei Ferenc – Binét Ágnes: Gyermeklélektan, Gondolat, Budapest, 2002.

Michael Cole – Sheila R. Cole: Fejlődéslélektan, Osiris Kiadó, Budapest, 1997.

Salamon Jenő: Fejlődéslélektan, Tankönyvkiadó, Budapest 1966.

Schweitzer, Friedrich: Vallás és életút, Vallási fejlődés és keresztyén nevelés gyermek- és ifjúkorban, Kálvin Kiadó, Budapest, 1999.

Tari Annamária: Z generáció, Tercium Kiadó, 2011.

Tóth László: Pszichológia a tanításban, Pallas, Debrecen, 2003.

Várkonyi Hildebrand: A gyermekkor lélektana II. (A 6–12. életév) Szeged, 1940.

A tanári segédlet óravázlataihoz tartozó valláspedagógiai szempontsorok szintén ezekből a háttéranyagokból készültek. Ahol más könyv, publikáció is felhasználásra került, ott külön jelöljük.

a. Testi változások

Gyermekeink életében 11 éves kor körül sok változás történik. Ez egészen felsős koruk végéig (és a középiskolai időszakban is) jelen van. Már elfogadott számukra, hogy felsősök, beilleszkednek az új tantárgyak korába is. A testi és érzelmi változások azonban nagy hullámzásokat okozhatnak az életükben. Mivel nem mindig tudják, hogy mi miért történik velük, ezért ez komoly belső feszültséget okoz a számukra. A feszültség pedig gyakran ingerült, tüskés viselkedésmódban nyilvánul meg.

A formálódásnak, a határok és az identitás keresésének időszaka kezdődik el lassan a prepubertás korról, amely a hittanoktató részéről sok segítséget, szeretetteljes elfogadást, türelmet és kreativitást igényel. A fiúk és lányok közötti különbségek előtérbe kerülésével a klikkesedés is megjelenik, amely végigkíséri az egész serdülőkort. A testi jellemzőkhöz tartozik még az a tapasztalat is, hogy főként a lányok, egyre több gondot fordítanak a külsejükre, amely akár a hittanórai viselkedésükben (fésülködés órán stb.) is megjelenhet.

A hittanoktatásban (és más tanórákon is) gyakori panasz, hogy a felsős osztályokba lépéssel a tanulók is megváltoznak. A hittanoktatók gyakran nem értik miért maradnak el egyre többen a hittanóráról, vagy éppen viselkedésük miatt változik meg ennyire. Ez az időszak egyfajta átmeneti időszak a diákok életében, prepubertásnak is hívják, amelyben a testi fejlődés és nemi érés egy viharzó, rendkívül érzékeny időszakot hoz a gyermekek életébe. Míg korábban 13–14 éves korra tették a serdülőkort kezdetét, napjainkra ez egyre inkább korábbra tevődik minden egyes vonzatával együtt. Igen gyakran már ötödik osztályos korban látványosak a serdülés jelei a gyermekekben (főleg a lányokban). Általános tapasztalat, hogy napjaink gyermekei és fiataljai gyorsabban érnek. Testileg mindenképpen. Egy mai 11–12 éves lány gyakran úgy néz ki, mint néhány évtizeddel korábban a gimnazisták. Öltözködése alapján pedig akár 16-18 éves, vagy idősebb is lehetne. A testi változás néha túl gyors és túl hirtelen érkezik, a hozzá kapcsolódó érzelmi és sokszor értelmi érettség azonban hiányzik.

A korosztály fontos sajátossága, hogy nagy a különbség a tanulók gondolkodásmódja és fejlődése között. Ez a különbözőség akár fiúk-lányok közötti szellemi, ill. fizikai érettség különbözőségében is megjelenhet, és folyamatosan jelen lehet minden felső évfolyamon. Az órákra való készülés során érdemes figyelembe venni a csoport összetételét és ehhez alkalmazni a tanári segédletben található ötleteket, ill. munkafüzet feladatokat.

b. Kognitív fejlődés

Az énképformálódás 10 éves kor után különösen nagy hangsúlyt kap. A gyermek addig azonosul azzal a szemléletmóddal, gondolattal, amit a környezete gondol róla. Igaz ez a

médiában közvetített gyermek- és serdülő ideálképre, de a család, iskola és baráti közösségek által közvetített serdülőképre is. A negatív impulzusokat kapó gyermekek, fiatalok akár negatív énképet is kialakíthatnak. Éppen ezért a katechézis feladata, hogy a gyermek ebben az életkorban is megérezhesse azt, hogy Isten értékesnek tartja őt. A cél természetesen egy reális énkép kialakítása, amely a hatodik évfolyamban a következő hangsúlyokkal jelenik meg:

- Istennek fontos a gyermek élete, még a mindennapjai is. A részese (barátja, társa) kíván lenni ebben.
- Megismerhetjük reális magunkat, ha Isten Igéjének a tükrébe nézünk.
- Isten maga ad példát Igéjében (Szentírás) és Jézus Krisztuson keresztül egy önmagunk és a környezetünk számára is áldást jelentő, boldog életre ad példát.
- Isten számára értékes minden ember.

Ebben a korban még mindig fontos krízist jelent a teljesítménykényszer a csökkentértékűség érzésével szemben. (Erik. H. Erikson elméletét alapul véve.) Ez azt jelenti, hogy mindenképpen teljesíteni akar azért, hogy ne érezze „csökkent értékűnek”, esetlennek magát. Ugyanakkor fokozatosan kezd már megjelenni egy új krízispont, amelyben a prepubertás korban lévő gyermek (majd később a serdülő) saját identitását igyekszik meghatározni. Ebben keresi határait, lehetőségeit, az azonosulás és elhatárolódás alkalmait. Fő kérdése, hogy „Ki vagyok én?”, ahol szeretné „kitalálni” saját magát. Az identitás keresése egy hosszú szakasz, amelyben hittanoktatóként sok segítséget adhatunk a ránk bízott gyermekeknek. A hatodik évfolyam során a kapcsolódó témákban a következőket lehet hangsúlyozni:

c. Érzelmi tényezők

Míg az ötödikesek még a konkrét tapasztalatokból indulnak ki, a hatodikos korra erősebben megjelenik a formális műveleti szakaszra való áttérés. Ez azt jelenti, hogy egy probléma megoldásánál már kezdenek elvonatkoztatni, de elméleteik nem kidolgozottak, sokszor csak találgatás szintűek. A gondolkodásmód változása az Istenről való gondolkodásban is megjelenik. Bár még mindig jellemző az antropomorfikus (emberszerű) képek használata, de ötödik osztályos kortól kezdve, fokozatosan egyre inkább kezdik Isten komplexitását látni és az emberiségtől való különbözőségét sejtteni. (Piaget)

Mivel a több szempontú gondolkodás már 9 éves korra tehető, ezért hatodikban szintén jelen van a decentrálas képessége. A valóság minél tágabb tartományait szeretnék megismerni, ezért fontos lesz a realitás. A bibliai történetekkel kapcsolatban is egyre inkább a háttér érdekli: megtörtént-e, illetve mennyire hitelesek az elhangzottak. Emiatt jó, ha ismerik a hátteret, látják a kortörténeti valóságot is a történetek mögött. Ekkor nem meseként kezelik (amit aztán el lehet felejteni), hanem felmerül bennük a saját életvalóságukhoz való kapcsolódás szándéka és igénye is.

Az elvont fogalmakkal való komolyabb gondolkodásmód hatodikos korra tehető. Mivel a kezdeteinél járnak – és nagy különbség lehet a csoporttagok gondolkodásmódja között, ha elvont fogalmakkal akarunk dolgozni a hittanórán, érdemes azt kötni és konkrét tapasztalatok segítségével egyértelművé tenni (vagy szükség szerint magyarázni).

Napjaink gyermekének furcsa kettőssége, hogy néha akár „kis felnőttként” is képes viselkedni. Hamar megjelenik a kritika a gyermekekben, már viszonylag korai életkorban is alkotnak értékítéletet és véleményt. Sőt, többször igen élesen világítanak rá a számukra kritikusként látott dolgokra. Egy-egy kiskamasz gyakran felnőttként fogalmaz, felnőttes kifejezéseket használ. Arra ugyanis már képes, hogy meglásson dolgokat, de a feldolgozásukra még nem. Ez nem jelenti azt, hogy az érzelmi képességeivel baj van: általában teljesen „normálisan”, gyermekként, kamaszként viselkedik. A kognitív fejlődése lett túlságosan gyors.

d. Társas fejlődés

E korosztály esetében már tapasztalhatjuk, hogy a kortárs csoport véleménye egyértelműen kezd irányadóvá válni a számukra. Ez az ún. „átpártolás” jelenség. Igyekszenek a többiekhez igazodni, hiszen sokkal biztonságosabbnak találják, ha hasonulnak másokhoz, mintha felvállalnák saját egyéniségüket. Ugyanakkor már itt megjelenik annak a csírája, hogy szeretnék saját identitásukat megtalálni, ezért sok mindent kipróbálnak. Mivel nagyon odafigyelnek arra, hogy mit mondanak róluk a többiek, ezért egyre intenzívebbé válnak a rokonszenvi és ellenszenvi kapcsolataik. A közösségi, társas kompetenciák kialakítása, megerősítése ebben a korban a legeredményesebb.

A felnőttekkel kapcsolatban egyre inkább megindul az ún. önállósodási tendencia, és önérvényesítés jellemzi őket. Ez a hittanórákon és más tanórákon is megjelenik. Egyre inkább az osztálytársi, baráti közösség tiszteletét és elismerését akarják kivívni, kevésbé a felnőttét. Ez akár azzal is járhat, hogy a felnőttek nem nagyon tudnak mit kezdeni ezzel a korosztállyal (gyakran a gyerekek sem a felnőttekkel). A háttérben azonban nagyon is várnak az útmutatásra, segítségre. Ugyanakkor szükségük van a felnőtt pedagógus, katechéta, szülő támogatására ahhoz, hogy érzelmeiket megfelelően tudják kezelni. A felnőttek támogató szerepe a konfliktushelyzetekben való példamutató viselkedésben, illetve a konfliktuskezelési stratégiák megismertetésében és alkalmazásában jelenhet meg főleg. A felső évfolyamok igénylik, hogy ez a megismertetés ne erőszakolt és prédikáló jellegű legyen, hanem sokkal inkább segítő és megoldást kereső, bátorító.

A társas kapcsolatok erősödésével megjelenik a klikkesedés, kiközösítés vagy éppen a társas elvárásoknak való megfelelni akarás és megfelelni nem tudás kettőssége is. Ezt már a hatodikos gyermekek egy része jól érzékeli és képtelen megbirkózni önmagában a helyzettel. Míg kisiskolás korban a felnőttek szeretetére vágyakozott, most a kortársak elfogadására és szeretetére. Ezt aztán több mindennel próbálja pótolni: azonosulással, beolvadással, vagy éppen valódi önmaga háttérbe szorításával is.

A tanév témái közül éppen ezért több lecke is kiemeli a környezet nyomásának, elvárásoknak az érzelmi hátterét. Ugyanakkor ezek a témák lehetőséget adnak arra, hogy kitartásról, csoport támogató vagy visszahúzó erejéről, a saját meggyőződés felvállalásáról is szó legyen.

e. A hit fejlődése és az erkölcsi fejlődés (Fohler, Kohlberg, Oser–Gmünder elméletének felhasználásával)

Fordulópont a hittel kapcsolatban, hogy míg korábban az Isten iránti szeretet mint gyermeki hála jelent meg, itt már Isten hibáztatása is megjelenhet. A gyermekek vallásossága, hite sok esetben még mindig a szülőktől tanult, de itt találkozhatunk az elköteleződés, önálló hitvallásosság kezdeteivel is. Ez szintén egy olyan pont, melyben segítségére lehetünk a ránk bízott fiatalnak. Mivel szeretne tartozni valahová, szeretne elköteleződni, rámutathatunk az Istenhez tartozás lehetőségére és hozzásegíthetjük a Szentháromság Isten mellett való személyes állásfoglaláshoz. Erre különösen alkalmasak az évfolyamból az egyháztörténeti témák, illetve Pál apostolról és missziói útjairól szóló történetek, valamint azok az egyháztörténeti személyek, akik a saját hitüket sokszor külső nyomás ellenére is megélték.

Látásmódja és bibliai történet értelmezése azonban sok esetben a konkrét gondolkodásmód miatt még konkrét és antropomorf. Az elvont bibliai igazságokhoz is szükség van a konkretizálásra, de nem erőszakoltan és direkt módon. A legjobb, ha a gyermek maga tudja megfogalmazni és kimondani az általa is megérett Igei üzenetet.

Erkölcsi fejlődésére (vallási ítéletalkotására) jellemző lehet még az ún. „adok-kapok” szemlélet, de már a többszemponúság kezdeteinél járunk. Hatással vannak rá a társadalom elvárásai, sőt a saját látásmódja is. Ne feledkezzünk el azonban arról, hogy ez a látásmód gyakran nem teljesen „saját” és egyéni, hanem még csak kialakulóban van. Annak ellenére is igaz ez, ha a külvilág felé gyakran a csoportközegének megfelelő látásmódot képviseli határozottan.

A számára kedvező vagy kedvezőtlen eseményeket Istennel hozza kapcsolatba, és azt gondolja, hogy Istent lehet rítusok által változtatni. (Pl., ha többet imádkozom, akkor megkapom, amit szeretnék. Vagy: nem imádkoztam eléggé, ezért kaptam egyest.) A hittanórán különösen is fontos arra rámutatni, hogy Isten nem automataként működve reagál a mi imádságainkra. Ahogyan már kicsit korábban, ebben az életkorban egyre inkább jellemző, hogy a diákok maguk alkotnak szabályokat, valamint azok kölcsönös megállapodáson alapszanak, amelyekhez ragaszkodnak. Azokat, akik e szabályok ellen, vagy általuk elfogadott normák/szabályok ellen vétnek, a legsúlyosabb büntetésekkel is képesek lennének sújtani. A katechéta feladatai közé tartozik itt is a helyes egyensúlyra való rámutatás, valamint a könyörületesség, irgalom és testvéri szeretet felmutatása és tanítása a csoport számára.

Az értékrend fontos a számára, de leggyakrabban azt tartja értékesnek, amit az a közeg, ahová tartozónak vallja magát. Ugyanakkor a sokféle választás és alternatíva (iskola, barátok, család, gyülekezet stb.) miatt önkéntelenül is választásra kényszerül a fiatal. A tanév értékről, választásról, bibliai értékrendről szóló témái lehetőséget adnak a saját értékrend formálódására és keresztyén értékrend adaptálásra, beépítésére. Hagyjunk azonban teret a saját megfogalmazásoknak és felismeréseknek, hiszen e nélkül csak külső kényszerként éli meg és nem vonzó alternatívaként az Isten szerinti értékrendet.

f. Az istenkép formálódása

Mint minden tanév során, a gyermekek most is a „saját istenképükkel” érkeznek a hittanórára. Már egy-egy téma, bibliai történet tanulása előtt gyakran van valamilyen előzetes ismeretük. Ezek származhatnak korábbi tanulmányokból (bibliaóra, óvodai hittan foglalkozás, iskolai, gyermek-istentiszteleti tapasztalatok), vagy akár a családi és gyülekezeti közösségből is. Ugyanakkor ne feledkezzünk meg arról sem, hogy ez a korosztály már rendszeres tévé néző. A hatodikos gyermekek videónézési szokásait nem (vagy csak részben) kontrollálja a család. A filmekben, reklámokban közvetített információkon keresztül pedig sokféle istenkép árad feléjük. Ehhez társul ennek a korosztálynak a tipikus és vélhető szemléletmódja és gondolkodása. A szülőképek és az istenkép közötti különbséget tudnak már tenni, és van is egyfajta látásmódjuk Istenről. Attól függően, hogy milyen családból származnak, milyen kulturális környezetben élnek és mennyire ismerik a Bibliát, még használnak Istenre antropomorf jellemzőket, de egyre inkább sejtik és érzik, hogy Isten több az ember által megfoghatónál. (Egy 11 éves fiú pl. azt mondta: „Isten az az ember...”. Aztán elhallgatott, mivel érezte, hogy ez így nem stimmel egészen. De nem tudta hogyan lehetne jobban mondani.) A „hozott istenkép” és a hittanórán közvetített (biblikus) istenkép nem mindig azonos. Nemcsak a hittanoktatónak, de magának a gyermeknek is feltűnik.

A már említett „adok-kapok” szemlélet megjelenése azt jelenti, hogy Istenről úgy gondolkodik, mint akit kapcsolatba lehet hozni életének kedvező és kedvezőtlen eseményeivel. De ezt a közép és késő gyermekkorban úgy éli meg, hogy az ő imádságának, tetteinek a jellegétől és a minőségétől függ Isten reakciója. (pl. Keveset imádkoztam, meghalt a kutyám.) A hittanórák Istenről szóló történeteiben rámutathatunk arra, hogy az imádság: kapcsolat Istennel és nem

automatikus kérvény benyújtás. Ez a kor különösen is alkalmas arra, hogy a gyermekek megértsék, hogy az imádság lehet több mint kérések sorozata.

g. Néhány szó a kommunikációról és a szóhasználatról

Napjaink fiataljainak megvan a maguk szlengje. Kifejezéseikben gyakran használnak éppen divatos kifejezéseket, mint a normális hétköznapi nyelvezetet. A hatodikos kiskamaszok szóhasználatában részben még gyermeki, de már a kamaszkodás jeleként megjelennek a számukra „menőnek” tartott szavak használata is. Az általuk ismert és megélt közegtől függően ezek lehetnek választékosabbak, míg akár egészen alpáriak is.

Élményviláguk szerves eleme a számítógép és a digitális világ, amelynek kifejezéseit is szívesen használják a mindennapokban. A rendszeresen chaten kommunikáló fiatalok számára gyakran a hétköznapi beszédben (írásban) is természetes a rövidített mondatok és szavak használata. Miközben „digitális bennszülöttként”, kiválóan ismerik sokan a digitális világ szavait – sok hétköznapi kifejezéssel nincsenek tisztában. A hittanórán pedig sokszor még inkább ismeretlen fogalmakkal találkoznak. Ezeknek a bevezetése, előkészítése és alapos tisztázása is fontos ahhoz, hogy a tartalmuk érthető legyen a számukra. Emellett a Bibliában előforduló fogalmak gyakran eléggé elvontak (pl. megváltás, reménység). A hittanoktatásban érdemes hangsúlyt fektetni a kulcsfogalmak (akár több éven vagy több órán keresztül tartó) felépítésére is. Ez az évfolyam azonban már az elvont fogalmakhoz is egyre bátrabban nyúl, és az elvonatkoztatásra alapjaiban készsé válik.

h. Az évfolyam módszertana

Mint minden év, a hatodik évfolyam esetében is fontos, hogy élményt adó, kreatív és érdekes legyen az óra. Ehhez változatos, és a korosztályhoz, ill. csoporthoz illő módszertani skálára van szükség. Az alábbiakban néhány, különösen jól alkalmazható módszer kerül felsorolásra.

- Beszélgetés, megbeszélés.
- Értelmes és érdemleges vitatkozás (ill. a megtanításának a kezdetei).
- Drámapedagógiai, élménypedagógiai módszerek.
- Társas és csoportos feladatok.